2

AQUA SALSA DULCORATA

SIVE

Accurata novi Hujus Artificii,

QUATENUS TUM MARIS,

tum Portuum Incolis, utilis,

DESCRIPTIO.

ACCESSIT PRÆTEREA

Plena omnium alicujus momenti contra novum

HOC ADINVENTUM OBJECTIONUM

SOLUTIO.

NEC NON

Approbatio Collegii Medicorum Londinensis.

Epistola denique Honorabilis Roberti Boylei hac super re ad Amicum conscipta.

EDITIO SECUNDA.

LONDINI,
Excudebat *J. Gain*, pro *Gulielmo Cademan*, ad Insigne *Papa-Capitis* in *Cambio Novo*, 1684.

Sereniſſimo Principi

CAROLO *II.*

Magnæ Britanniæ

REGI.

Sereniſſime Princeps,

QVando, non ita pridem mihi unà cum Domino Boyleo Collegiſque meis, Majeſtatem tuam, *de aquâ ſalsâ in dulcem convertendâ convenire licuit, rem tantæ tamque publicæ utilitatis iis annuentis animi indiciis* Majeſtas tua *excepit, quæ humillimas jam a nobis gratiarum actiones meritò repoſcant: quia tamen nec tam oculato Principi, judicijque*

que adeò limati imponere quiſquam poteſt, *nec* Majeſtas tua *quicquam niſi certum*, *confirmatum*, *atque undique firmum unquam approbat*, *propitiam novo huic Adinvento Sententiam eo uſque differendam putavit*, *dum per otium rem pleniùs totam*, *attentiùſque examinaret* : *ubi autem præcipuas*, *quæ occurrebant removiſſemus difficulates*, *omniáque alicujus momenti*, *ut infra patebit*, *objecta diluiſſemus*, *placuit* Majeſtati tuæ, *noſtra in commune bonum conſilia probare*, *rataque*, *ac fixa habere*, *conceſſis etiam*, *quas ſummâ animi demiſſione*, *gratitudineque accepimus*, Patentibus *Litteris tuis* : *ne tamen Speratum ex ſuſcepto à nobis negotio meteremus hactenus emolumentum*, *quædam*, *remoræ inſtar obſtitêre* ; *præcipue tamen obſtitit*, *præter quaſdam cujuſpiam Suggeſtiones*, *horrenda illa*, *ac ſacrilega*, *quæ exin haud ita pridem fæliciter detecta fuit*, *conſpiratio* : *rei ſiquidem atrocitate*, *vehementiùs ut par erat*, *commoti*, *rerum noſtrarum curam ſepoſuimus*, *ut divinam circa Sacræ Majeſtatis tuæ tutelam mirabundi*, *aliquantiſper contemplaremur providentiam* : *neque enim*, *negotium hoc urgere tum temporis decebat*, *imo officii noſtri ratio a nobis exigere videbatur ut hac ſuper re*, *eo in rerum ſtatu qui funeſtum adeò quid tribus hiſce regnis minabatur*, *nec apud* Majeſtatem tuam *nec Conſiliarios*, *tuos*, *imperiique hujus* mi-

ministros ulterius quicquam moveremus. At dissipato jam magnâ ex parte timore nostro, solióque tuo Dei gratia tuâque Sapientiâ firmiùs stabilito in dies supplices iterum ac venerabundi nostros Majestati tuæ *consecramus labores, tum quod ad neminem potiore jure pertineant, tum quod quicquid tu,* Princeps Serenissime, *semel probâris, non possit non esse maximi per totam terrarum orbem ponderis, ac momenti. Sed nequa Domino* Boyleo *injuria fiat, totum hoc opus eo majore speramus cum applausu ab omnibus accipiendum, quod Ipse ne quid amplius dicam, præcipuus ejus promotor extiterit : tantò certe dignum ingenio, geniòque tam benigno molimen : quicquid enim inde vel patriæ, vel reliquis mortalium nasciturum sit emolumenti, non aliam ipse sibi mercedem, quam publicam cui unicè studet, utilitatem, proponit. Et certè fieri omnino nequit ut non plurima, maximaque hinc navigantibus oriantur commoda, tum in diuturnioribus navigationibus, in quibus ob tranquillum sæpe mare, aliósque subinde casus destituuntur Navigatores aquâ, tum etiam in portubus maritimis qui salubrioris aquæ dulcis penuriâ laborant : adde quod exiguo labore, nec magnis impensis aqueæ hujus ope machinæ aqua paretur saluberrima, ut fusius*

 his

his è Schedis patebit, quas ad Majestatis tuæ *pedes supplex advolvit,* tutelæ *tua ac* nomini, *dedicat, vovet, consecrat*

Subditus

Majestati tuæ

Devotissimus

R. Fitzgerald.

CUM

Cum ex iis quas Regi venerabundi inſcrpſimus literis, propoſitus huic operi ſcopus ſatis ſuperque eluceſcat: ſupereſt ut quædam circa ſalubritatem, uſum, pretiumque hujus aquæ dubia removeamus.

QUæritur itaque 1. utrùm ea hujus aquæ copia identidem fieri poſſit, quæ in omnes navium uſus abunde ſuppetat.

R. Nonaginta circiter aquæ Congii vigintiquatnor horarum ſpatio obtineri poterunt inſtrumento ſub navium foris reponendo, cujus Diameter pollices triginta & tres vix excedat: jam tres ad ſummum quartarii cuivis p e id tempus ad uſus neceſſarios ſatis erunt; Si autem capacior navis, in qua plurimi forte vectores, aquam copioſiorem requireret, tum duo, pluráve inſtrumenta, quæ vel unus regat, æquo comparari pretio poterunt.

Quæritur 2. utrùm, si operatio ignis ope peragenda sit, perito Chymico quovis in Navigio, opus necne sit ?

R. Quilibet Nauta horæ unius, alteriúsve spatio, quâ preparari hæc aqua methodo debeat, facillimè addiscet.

Quæritur 3. quid facto opus si quis hanc Machinam casus perverteret ; non semper enim adsunt in navibus, periti, qui reparent, artifices ?

R. Eo hæc Machina artificio constructa est, ut verosimillimum sit eam nunquam fore irregularem, aut esse pervertendam.

Quæritur 4. utrum hæc Machina urgentibus etiam procellis ac tempestatibus usui futura sit ?

R. Cum aqua dulcis hujus ope Machinæ facillimè haberi possit, quæ ejusmodi in casus mensura sufficiat, vel per malaciam vel in portubus à providis nautis paranda erit. Cæterum his quoque in angustiis usui haud dubiè hæc Machina erit, atque, quæ satis sit, aquam suppeditabit : quanquam ipsa hoc in casu necessitas ad minorem solita portionem nautas compellere soleat.

Quæritur 5. Num quod navi ab igne, qui necessarius erit, periculum, aut nanigantibus a fumo offendiculum metuendum sit ?

R. Quovis in navigio hæc Machina facillimè sic collocari potest, ut nullus ejusmodi periculi, aut offendiculi metus futurus sit. Quæ-

Quæritur 6. quo hæc Machina pretio vendenda ſit?

R. Vix huic adhuc quæſtioni hìc ſatisfieri poteſt, Machina enim ipſa pro mole majore minoréve navium, major minórque erit: Maxima tamen, opinor, viginti ad ſummum Libris Anglicis conſtabit: Cæterùm quævis per multos annos integra perſeverabit, ubi autem neceſſarium viſum fuerit hoc uti inſtrumento, ipſa in terra, littoréve, cerviſiæ conficiendæ gratia alioſve domeſticos in uſus, capaciores longe Machinæ eſſe poterunt quam eæ quæ in navibus adhibentur.

Quæritur 7. num ingredientia magno coemenda pretio, aut ſpacioſum locum occupatura ſint?

R. Expenſæ nullius pœne momenti erunt ac perexiguæ, emolumentis ex hac aqua orituris comparatæ: quod autem ad ſpatium in navi occupandum attinet, dolium unicum, vel etiam dimidium his ingredientibus plenum itui ad Indias Orientales, redituique abundè ſufficiet.

Quæritur 8. utrùm hæc aqua è ſalsa in dulcem converſa ſit ſalubris?

R. Cum hac ſuper re celeberrimus *Bacon* doctiſſimè ſcripſiſſet, aquam marinam ſale ſuo abſque ullo noxio additamento expurgatam, ne ſomniavit quidem eſſe inſalubrem; neque ullus hactenus hanc rem in dubium revocavit

vit: ne tamen quidam publico minùs bono propitii ejusmodi deinceps scrupulum movere possint, hujusce *operis* susceptores, ut omnibus hac super re satisfieret, celebri doctóque medico, Collegii Medicorum, regiæque societatis socio hanc aquam speciatim examinandam permiserunt, cujus de eadem hæc fere pronuntiata sunt.

1. Hæc aqua levior est plerisque aquis *Londinensibus*.

2. Diaphana est, omnisque expers hypostasis, seu sedimenti ut alia quævis salubris aqua.

3. Quàvis aquâ melius saponi commiscetur minusq; ejusdem ut detergat requirit.

4. Saccharum cæteris citius aquis dissolvit.

5. Communi citiùs aquâ evaporatur.

6. Aqua communis uon multos intra dies putrescens fædum expirat odorem, hæc non minus dulcis, octo post menses quam cum recens adhuc foret, incorruptaque permanet.

7. Præstantiores aqua nulla Gelatinas efficit.

8. Coquit ad teneritudinem pisa, carnem seu bovinam, seu vervecinam, pisces, *&c.* absque ullis vitiati saporis, aut coloris indiciis.

9. Nullus in eàdem seorsim sumptâ non laudabilis sapor, bullitque in lacte nullo facto coagulo.

10.

10. Crescunt in ea flores, plantæ, cæteráque vegetabila, ipsa etiam animalcula in ea vivunt, quod certum salubritatis indicium est. Novaq; idem circa argumentnm Experimenta ab ingenioso quodam Medico facta propediem prodibunt in lucem.

Varii deniq; primæ nobilitatis viri, videlicet, Comites *Westmorlandiæ*, *Shrewsberrye*, *Mulgrave*, *Burlington*, Domini *Falconbridge*, *Lumly Dumbar*, *Chomley*, præter non paucos rerum maritimarum præfectos, & medicos, absque omni valetudinis suæ detrimento hanc aquam potarunt : nequis autem de salubritate hujus aquæ dubio superfit locus, testimonium Collegii Medicorum *Londinensis*, aliorumque medicinæ doctorum hic apponendum curavi.

Approbatio Collegii Medicorum Londinensis, aliorumque Medicinæ Doctorum.

CUm aliquot abhinc mensibus ex publico Mercurio certiores facti essemus, inventam esse a Domino *Roberto Fitzgerald* artem aquæ marinæ in dulcem convertendæ, quâ necessària navigantibus aqua suppleri facili negotio possit, nequid vitii huic aquæ sale suo exoneratæ quisquam inesse deinceps putet, visum nobis est hac super re Dm. *Boyle* spetiatim consulere: à quo abundè nobis satisfactum est: ab eo enim accepimus rem totam igne esse probatam, paucáque ea, quæ adhibentur, *ingredientia*, & igne figi, & noxia omni qualitate carere: quapropter inspectis quoque nonnullis aliis experimentis a Collegis quibusdam Societatis nostræ Regiæ factis, declaramus in eâ nos esse mente, hanc aquam sale suo sic expurgatam, esse bonam, absque ullo noxiæ qualitatis metu, quotidianos in usus adhiberi posse, esseque cuivis aquæ, quâ navigatores uti solent, salubritate nihilo inferiorem, quod in gratiam dicti domini *Fitzgerald*, ejusque rogatu, omnibus Præsentes inspecturis manifestum esse voluimus.

Thomas Cox Præses Collegii Medicorum.
Carolus Scarburgh Eques Auratus, & *M.D.*
Daniel

Daniel Whiſtler, *M. D.*
Gulielmus Denton, *M. D.*
Thomas Millington Eques Auratus & *M. D.*
Thomas Allen, *M. D.*
Edmundus Dickenſon, *M. D.*
Willoubigh, *M. D.*
Gulielmus Croone, *M. D.*
Walterus Needham, *M. D.*
Thomas Short, *M. D.*
Witherly, *M. D.*
Richard Lower, *M. D.*
Daniel Cox, *M. D.*
Nehemias Grew, *M. D.*
Joannes Windebank, *M. D.*
Edmundus King, *M. D.*
Thomas Sydenham, *M. D.*
David Abercromby, *M. D.*
Carolus Conqueſt, *M. D.*
Jacobus Rufine, *M. D.*
Edvardus Tyſon, *M. D.*
Andreas Creagh, *M. D.*

Quanquam ars medica hoc in regno nunquam non floruerit, eam tamen hoc Sæculo tum quoad Theoriam, tum quoad tutiorem praxim Socii celeberrimi Collegii Medicorum Londinenſium non parùm illuſtarunt: qui cum ſint magni ubique nominis, Scientiaque non mediocri clari, eorum Judicio, Sententiæque ſuper aquæ hujus Salubritate nemo prudenter repugnârit, quorum ſane approbatio

eò pluris facienda est, quod non modò privatum eorum non spectet commodum, sed imminuere etiam videatur cum ex assidua aquarum salsarum in locis maritimis, atque inter navigandum putrescentium compotatione plurimi generari possint, ac generentur reipsa morbi, qui salubrioris hujus aquæ potu vel præpediri, ut spes est, vel removeri poterunt.

A Prima harum schedarum Editione quædam coram Serenissimo *Britanniarum Rege* facta sunt Experimenta, quibus hujus aquæ Salubritas ita ei probata est, ut eadem omnino portubus in maritimis, ubi regis Subsidiarii degunt, uti deinceps statuerit: quod jam sæpe Mercurius publicus peculiari Regis mandato divulgavit.

Utilitas, emolumenta, commoda, terra marique ex aqua marinâ in dulcem ubi res exigit, conversâ.

1. SPatiosus quavis in navi locus aliis mercibus implendus relinquetur: navis proinde quinquaginta, aut sexaginta doliorum & plurium capax, graviora longè solito onera vehere poterit, quod commercium multum promovebit, maximaque navium Magistris, ac possessoribus emolumenta afferret.

2. Quanta expenditur Pecuniæ vis Coëmendis

mendis, quibus aqua vehatur, doliis? maximè si ferro colligata fuerint, quo quæ navium usibus destinantur, colligari opportebit: hujus autem Machinæ beneficio tres quartæ harum impensarum supprimentur.

3. Atteruntur pereuntque sæpe Scaphæ frequenti itu in portus, redituque aquæ dulcis conquirendæ gratiâ: unde frequens etiam nautis ebrietatis, ex quâ tot miserandi casus, offertur opportunitas: hæc autem omnia non levia sanè incommoda aqueæ hujus machinæ usus removet.

4. Coguntur sæpe naves longiorbus in navigationibus à præfixa sibi metâ aquæ dulcis penuria ad plurima sæpè milliaria deflectere, unde & secundos ventos negligere, & pluresquam opus sit, magnis impensis nautas alere necesse erit, quibus omnibus obviam itur incommodis aqua salsa ipso in Navigio dulcorata.

5. Necesse sæpè habent Nautæ anchoras rudentesque deserere quod dulcis aquæ inopiâ ad periculosa scopulosaque littora accedere compulsi fuerint.

6. Cum navigatio ex *Africa*, ex *Orientali* aut *Occidentali India* instituitur, ingentes aquarum dulcium mensuræ requiruntur, quas supra foros, quod subtus locus plerúmque desit, Nautæ statuunt. Hinc fit ut non levis Navi inter navigandum injiciatur remora & periculo non contemnendo navis ipsa exponatur.

7. Tempore malaciæ, quæ in angustiori mari

ri, fretisque, ac prope Æquatorem frequentissima est, summopere utilis erit hæc Machina cujus ope aqua salubris, insalubri substituetur perfacilè.

8. *Essexia, Cantium, Venetia, Amstelodamum, Roterodamum, cateráque loca Maritima,* quæ vel carent aquis salubribus vel solis abundant salsis, facili negotio, exiguóque sumptu aqueæ hujus Machinæ beneficio saluberrimam sibi aquam comparare poterunt in oppido quod vulgo *Portsmouth* dicitur, in Urbe *Roffensi*, *Fennis* in *Lincolnia*, aliisque prope Mare locis, ubi aquæ nonnihil salsæ sunt adeoque insalubres hæc Machina summo usui esse poterit.

9. Tempore Belli,. integris classibus hæc Machina aquam suppeditabit: eritque forte adhuc novarum rerum maximi momenti detegendarum occasio.

10. Neque hìc pretermittendum est, ditiores valentioresque nautas à longioribns navigationibus hactenus abhorruisse, ne & vitam, & valetudinem putrefactarum aquarum usu, manifesto exponerent periculo : cujus jam incommodi metus hujus opportunitate Machinæ omnino erit sublatus, ex quà etiam, ut alibi insinuavi, illud commodi existet, ut Naves, jam pauciores quam hactenus operarios requirere videantur: quod in non leve Navarchorum, ac Mercatorum emolumentum cedet.

super-

Superaddimus denique omnibus hactenus dictis sigilli instar testimonium, sententiamque honorabilis *R. Boylei* de hujus aquæ præstantia, ac salubritate ad Amicum Conscriptam.

Epistola Honorabilis Domini, Roberti Boylei, *ad amicum summè eruditum Doctorem*, J. B. *De aqua marina in dulcem Conversa.*

UT paucis pro temporis quibus premor angustiis eam tibi transactionem exponam, quæ nominis mei Mercurio publico inscribendi nuper occasio fuerat. Monendus imprimis es [cum Dominus *Fitzgerald* è propinquioribus mihi *Consanguineis*, aliique non infimæ notæ viri, Regi indicassent inventam a se artem *aqua marina* in dulcem, & salubrem, eamque copiosé exiguis sumptibus convertendæ remque a me totam & examinatam, & summopere probatam] ab ipsó Rege peramicis, honorificisque mihi verbis imperatum esse ut plenius eo super argumento coram se differerem: cujus mandatis continuò ut obtemperarem [auditis prius, quæ Rex ipse contra facilem ipsius Machinæ usum opposuit, objectis, quibus, licet à privato homine urgerentur validiora nulla, aut æqualibus rationum momentis proposita fuerant] Regi ea quâ par erat, demissione dixi, novum hoc arteficium duas in se complecti partes, Mechanicam alteram quæ

ad ipsam Machinam, ejusque in navibus usum, alteram Physicam, quæ ipsam ut ita loquar liquoris *potabilitatem*, atque salubritatem spectaret, facta adversus priorem a Rege ipso nec levis in speciem momenti objecta non suscepi diluenda, quæ ipse Machinæ inventor, operisque susceptores diluere erant parati: quod vero ad posteriorem, salubritatem inquam aquæ hoc arteficio præparatæ attinet, nonnulla hunc circa liquorem experimenta feceram, è quibus non modo nulla in eo insalubritatis mihi suspicio suppetebat, sed è contrà, argumenta nec pauca, nec levia quibus inducerer, ut crederem, eam omnino esse salubrem, neque solis navigatoribus foreutilem: quare cum præcipua quibus dulcoratam hanc aquam probassem, experimenta, exposuissem, placuit Regi, insinuare iis sibi satisfactum esse abunde [eaque data occasione de mari, salsisque aquis acutissimè disseruit, novasque mihi, & quibus ulterius instruerer, circa easdem observationes subministravit] ac denique Dominum *Fitzgerald* cæterosque Collegas benignissimis favoris sui specialis, ac Protectionis Regiæ promissis animatos dimisit. Superest jam ut brevi huic narrationi paucis subjungam, quibus potissimùm argumentis hujus aquæ salubritatem mihi ipse persuaserim: unde concludere quivis poterit quantum utiliatis ac commodi ex minus sumptuosâ, facilique ejusdem præparatione in universam rempublicam redundare queat.

Pri-

Primò itaque mecum ipſe perpendebam omnem pœne *pluvialem aquam* è nubibus in Oceanum deciduam, quæ niſi forte paucis in locis iiſque torridis, dubio omni procul ſalubris & eſt, & habetur, ab ipſomet mari ſuppeditandam, nihilq; proinde aliud eſſe, quam *aquam marinam* ſuo ſale liberam, juxta vulgatum illud, *Redit agmine dulci*.

Secundò, Comperi, ut Rex ipſe fuerat expertus, liquorem ipſum probati eſſe ſaporis abſque ullis ſalſedinis, quæ ſenſu percepi poſſet, indiciis: Eo porrò in ſtatu quædam ejus menſura quintum prope menſem in ampliore ampullá Chryſtallinâ perſeveravit, quam conſultò inobſtructam reliqui, atque fere ſemper in feneſtra meridionali, ubi non modò non putrefacta aqua eſt, ſed ne turbida quidem aut minùs Diaphana toto eo tempore apparuit: per id interea tempus eam non pauci è celebri *Medicorum Collegio Londinenſi* eruditi medici, guſtârunt, probâruntque.

Tertiò, Vim præterea peculiarem detergendi eidem ineſſe animadverti, quod de pleriſq; aquis antliis, eductis, aliiſque quibus modicum ſalis communis licet impercepti inexiſtit, affirmari perinde nequit.

Quartò, Hæc aqua coquit ad teneritudinem piſa, quod apud Nautas præcipuum ſalubris aquæ indicium eſt.

Quintò, Bilancibus legitimis adhibitis, inſtrumentóque ad accuratam liquorum ponde-

rationem ex præscripto meo facto, levior quam expectari à quoquam poterat, hæc aqua reperta est: Si enim omnino à pari aquæ non distillatæ mensurâ quoad pondus discrepabat [conditionalem particulam appono in ejusmodi enim delicatioribus, ut ita loquar, expementis, longè difficilior quam inexperti sibi fingant extrema accuratio est] discrepantia certè notabilis non erat, cùm quadringentesimam inter, & quingentesimam ponderis aquæ communis partem quasi media consisteret: quod sane discrimen exiguum ac pæne nullum est, si ei comparetur quod tum Navigatores, tum Authores eruditi in aquis naturalibus salubribus, ac potui idoniis observatum aiunt.

Non foret jam abs re hìc loci addere, postremum magnum Florentiæ Ducem, ac celebris *Lynceorum Philosophorum* Academiæ Patronum, inter alia valetudinis suæ causâ, de quâ mirè sollicitus erat, usurpata, distillatam perpetuo potasse aquam. Alia insuper in hujus aquæ operisque hujusce susceptorum commendationem annectere mihi pronum foret, si ita nunc expedire judicarem, aut non esset mihi properandum ad præcipui quædam momenti, quibus de hujus aquæ insipiditate tam mihi constat, quam de quo maximè.

Sextò, Denique memineram præcipuum eorum scopum qui variis temporibus, variisq; in regionibus aquæ marinæ dulcorationem, ag-

aggressi fuerant, & quod maximè requirebatur tot promissis, inventoribus hujus arcani præmiis, nihil aliud fuisse quam ut aqua marina absque ullo noxio additamento sale suo expurgaretur: in confesso enim apud omnes semper erat solam aquæ marinæ, nè potabilis fieret, salsedinem prohibere: unde in commendationem hujus aquæ, novo hoc artificio præparatæ concludere mihi & necesse, & pronum erat: cùm enim jampridem brevem de salsedine maris dissertationem conscripsissem, varias, laboriosâque industriâ aquarum quâ salsarum inter se comparandarum methodos excogitaveram, quibus comperi eam, de quâ nunc aquam minus in se continere communis salis, quam contineant aquæ, quibus populus *Londinensis* vulgò utitur ad potum: cujus rei, hujus, memini, negotii susceptoribus experimentum aliquando, quo attoniti simul & convicti forent, ostendi: quod autem ad me ipsum spectat satisfactum mihi abundè fuit quodam præcipue experimento, quod studiosè summâque curâ feci, sed certo quodam modo, cujus coram Rege mentionem feci, licet, quod necdum sese obtulerit occasio, non detexerim: quocirca debitâ tanto principi Reverentia prohibeor, ne absque ejusdem facultate publici eum juris faciam: sat interim tibi in præsens fuerit duo doceri, alterum est hac experimenti faciendi ratione, quod forte mirum videri possit, si vel unicum plu-

ribus quam geminis aquæ unciis ſalis ineſſet granum, illud promptè à me detegendum; alterum eſt, hoc etiam critico examine, trutinâque quantumvis ſeverâ, ne milleſimam quidem ſalis partem in aquâ noſtrâ præparata repertam eſſe: Cùm tamen experimento hanc in rem conſulto, diligenterque facto Anglicam noſtram aquam marinam quadrageſimam quartam, aut quadrageſimum quintum communis ſalis ſicci partem, in ſe continere, vel quod eodem recidit, quadraginta quatuor pintas, ſeu Chenopinas, aut totidem propemodum aquæ marinæ libras, unam fere communis ſicci ſalis libram ſuppeditare comperèrim.

Hactenus quantum temporis anguſtiæ ac res ipſa poſtulabant, meas in promovendo utiliſſimo hoc adinvento partes expoſui, quod promoveri quàm maximè velim, non ullius privati inde commodi ſpe [quanquam illud mihi perurbanè à ſuſceptoribus oblatum fuerit] ſed quod ejus omnino ſententiæ ſim, generalem ejus uſum humano generi fore perquam utilem, variáque allaturum commoda, quæ licèt per otium liceret, homini adeo oculato enumerare ſupervacaneum foret.

Tibi Addictiſſimus,

R. Boyleus.

Tot

Tot tamque claris quibus aquæ hujus salubritas utilitasque demonstratur testimoniis superaddam approbationem Serenissimi Britanniæ Regis qui post primam rei divulgationem certis explorata hujus aquæ salubritate argumentis eadem in omnibus presidiis Maritimis, uti decrevit quod speciali mandato divulgari curavit in variis *Mercuriis*, presertim in *Mercurio* edito die Lunæ *Novembris quinto* 1612, in hæc verba, *Viz.*

A*Lba Aula, Nov.* 2. *Majestatis suæ mandato Honorabilis Dominus* Boyleus *accersitus est, ut accuratissimam suam methodum qua aquarum tum dulcedinem tum salsedinem examinat, exponeret, eamq; aquæ marinæ juxta Dulcoratorum artem præparatæ applicaret; quo facto coram Rege, præsentibus etiam fratre suo Illustrissimo Principe Duce Eboracense, celsitudine suâ Duce Graftoniæ, & plurimis aliis primæ notæ viris, demonstratum est, Liquore quodam per dictum* Boyleum

apparato posse ostendi si vel millesima pars Salis in quavis aquæ proposita quantitate inesset: Quo Experimento cum satisfactum esset Majestati Suæ Aquam Marinam illa arte dulcoratam, ad quam cum privilegio exercendam Literas suas Patentes concesserat, saltem æque puram a sale esse ac optimam quamvis in Urbe usurpatam, tam persuasam habuit ejus Salubritatem, ut diceret, esse in animo sibi illud Adinventum Regio suo favore prosequi, & ejusmodi aquam in usus Præsidiorum Maritimorum; quibus Natura Salubrem aquam negaverat jubere adhiberi.

Et in *Mercurio* edito tertio *Martij*, 168¾. N°. 1900. (post primam hujus Libelli Editionem) hæc habentur, *Viz.*

Albâ Aulâ, Feb. 28.

'Cum ad aures Majestatis suæ pervenisset non nullos Subditorum Suorum adversissimis nuper ventis navigantes penè extrema perpessos ex inopia aquæ dulcis, visum est Regiæ benignitati casus suorum commiseranti mandare ut qui Diploma suum obtinuerant artem exercendi quâ aqua salsomarina dulcis redditur, ubique & omnibus notum facerent, se eam artem posse utiliter exercere, quod dudum Majestati Suæ tam liquido constare fecissent, ut Machinas eorum comparari jusserit ad usus Navium Regiarum & Præsidiorum quibus aquæ bonæ copia non suppetit. Idcirco Regiæ voluntati obsequi cupientes Diplomatarii omnibus & singulis per presentes notum esse volunt *Tractatus* duos super ea arte fuisse conscriptos,

&

'& publici juris factos qui prostant *gra-*
'*tis* distribuendi ad Insigne *Navis* ex ad-
'verso *Cambii Regalis* &ad *CoffaeamMari-*
'*nam* dictam, ad quos referunt eos om-
'nes qui ampliorem ejus rei scientiam
'optant : nam in his & summa bene-
'ficia, & magna commoda hujus *Inven-*
'*tionis*; Facilitas, vilitasque aquam salso-
'marinam reddendi *dulcem*,& salubritas
'aquæ sic dulcoratæ,plenius demonstra-
'tur : & testimonio multorum doctissi-
'morum Medicorum comprobatur. Ad-
'ditis ibidem literis Nobilissimi *Boylei*
'quibus istius aquæ *Salubritatem*, *Dura-*
'*bilitatem* & *Dulcedinem* deprædicat, nec
'non & literis a Capitaneo *Randoleo*
'*Macdonnel*, datis *Nov*. 3. 1683. ex Na-
'vi Regia quæ vocatur *Canis Leporarius*
'prope littus Hispanicum; quibus in lite-
'ris dicit, se Aquam a Diplomatariis sibi
'datam antequam solueret ex Angliâ
'per quatuor menses in Fundo Navis
'habuisse, & pridie pluribus tam Milita-
'ribus,quam Classiariis Officiariis apud
'se convivantibus gustandam exhibuisse
'quasi ex fonte prope *Salliam* assumptam,
'ubi

'ubi ad aquationem descensum fecisset, & 'ubi aqua æque bona est ac quævis intra 'fretum Gaditanum. Hanc omnes bibe-'runt, tanquam ex illo fonte esset, nec 'discriminis quidquam persenserunt do-'nec Ipse rem ut erat narraret, tunc verò 'eam *collaudarunt* ut potui jucundissi-'mam.

Transscriptum

Tranſcriptum Literarum a Capitaneo *Macdonnel* ex Nave Regia quæ vocatur *Canis Leporarius* prope Littus Hiſpanicum ad quendam Diplomatariorum ad Aquam Salſomarinam dulcorandam.

Domine,

QUatuor *his menſibus ultimo elapſiis Marinam veſtram dulcoratam (Experimenti causâ) in* Fundo *Navis repoſitam habui, ubi certò certius putruiſſet, & non tantum inutilis, ſed & noxia facta fuiſſet, niſi foret optimæ notæ; ſed contrarium omnino evenit: nam pridiè cum convivarent apud me non nulli tum Claſſiarij, tum Militares Officiarii, aquam veſtram*

vestram iis clam gustandam exhibui, quasi esset ex fonte ex quo aquabar decem circiter Leucis ultra Salliam *ad Austrum. Omnes uno ore eam aquam non inferiorem esse dicebant aquæ* Tingitanæ *quæ optima est omnium intra* Fretum G*aditanum* ; *cum verò dicerem eam quam gustaverant esse aquam vestram, vix fidem adhiberent, tandem tamen collaudabant tanquam potui jucundissimam, uti re verâ est, & rogarunt ut suam sententiam tibi perscriberem.*

Addictissimus

Tuus Servus

Nov. 30.
1683.

R. Macdonnel.

FINIS.